

Participatie- en communicatieplan Wildbaan-Dennenburg

De uil staat symbool voor de wijsheid, deze uil is een kunstwerk uit de wijk. Hij staat in de tuin van basisschool De Uijlenburcht. De uil representeert de wijsheid van de bewoners, die wij gaan ontsluiten in gesprekken. De pijl symboliseert het verlangen naar een voorwaartse beweging, de toekomst en een verstandige keuze: 7 stenen voor de 7 dagen in de week, elk van die 7 dagen gebruiken we gas. We zien *gele* stenen, de steensoort die zo kenmerkend is voor deze wijk en om een eigen aanpak vraagt voor energiebesparing in de huizen.

15-01-2024 / eindversie

Auteur: Marianne Zuur, het Klimaatavontuur via KWh people

Adviseur: Marjolein Tillema, Energie van Utrecht

In opdracht van gemeente Utrechtse Heuvelrug, HDSR, Heuvelrug Wonen, Heuvelrug Energie

Opstellen van dit plan werd mogelijk gemaakt door de USET 2021 subsidie van de provincie Utrecht

Inhoudsopgave

Participatie- en communicatieplan Wildbaan-Dennenburg	1
I. Inleiding	3
II. Opdracht	4
III. Van opdracht naar strategie, leeswijzer	6
IV. De wijk in kaart	7
1. Typering van de wijk	7
2. Kengetallen	7
3. Wijkanalyse	8
4. Belanghebbenden	9
5. Wat is er al gedaan aan duurzame warmte en wat gebeurt er nu?	10
6. Houding en kennisniveau verduurzaming en warmtetransitie	11
7. Actualiteit in de wijk	12
8. Lokale (informele) netwerken, sociale structuren, sleutelpersonen	12
V. Participatiestrategie	13
1. Doelen en Actielijnen	13
2. Beoogd resultaat	14
3. Onderbouwing van de aanpak	15
4. Methodiek: via wijkanalyse en wijkwandeling naar begrip en een begin van samenwerking	16
5. Samenhang en volgorde van de aanpak	19
VI. Participatieplan	21
1. Verkennen	22
2. Informeren	22
3. Activeren	23
4. Voorkeur uitspreken	24
5. Adviseren	24
VII. Communicatieplan, middelen en afzender	25
VIII. Begroting	28
IX. Vooruitblik	30

I. Inleiding

Over mondiale, landelijke en lokale thema's, het narratief

In de winter van 2022-2023 hebben veel bewoners door de oorlog in de Oekraïne in hun portemonnee gevoeld dat aardgas en elektriciteit ineens heel duur werden. In Nederland en in Europa willen wij niet meer afhankelijk zijn van Russisch gas omdat de politieke instabiliteit van Rusland ons dit soort grote zorgen baart. Maar er staat meer op het spel: Onze eigen Nederlandse gasvoorraad raakt op, in het veld onder Groningen kan niet meer geboord worden door het aardbevingsgevaar. De wereldwijde opwarming van de aarde vraagt van ons dat we stoppen met het uitstoten van CO₂. Onze energievoorziening moet klimaatneutraal worden.

Overall in Nederland gaan daarom de komende jaren wijken van het aardgas af. Dat is zo afgesproken in Den Haag, in het Klimaatakkoord. Uiterlijk in 2050 zal alle bebouwing voorzien zijn van duurzame warmte. In de 'transitievisie warmte' (hierna 'TVW') die alle gemeentes in Nederland in 2021 hebben opgesteld, wordt per gemeente beschreven hoe dat zou kunnen gaan: *welke duurzame bronnen zijn er mogelijk per wijk? In welk jaar komt een wijk aan de beurt?* Veel gemeentes hebben 'pilotwijken' aangewezen: wijken waarin ze willen starten, om ervaring op te doen en omdat je ergens moet beginnen. Soms zijn dit wijken waarin bewoners al veel aan duurzaamheid doen of waarin de huizen relatief makkelijk aardgasvrij te maken zijn, bijvoorbeeld omdat er al goed geïsoleerde huizen staan.

De gemeente Utrechtse Heuvelrug heeft acht startwijken aangewezen die als eerste toewerken naar aardgasvrij-ready. Op het moment dat duidelijk is welke warmtevoorziening beschikbaar is voor de wijk, kan de wijk dan relatief eenvoudig overschakelen. Er is op dit moment nog voor geen enkele wijk besloten welke alternatieve warmtebron er komt. In de wijk Wildbaan/Dennenburg grenst aan een potentiële duurzame warmtebron: aquathermie uit de RWZI van het hoogheemraadschap Stichtse Rijnlanden. Via een haalbaarheidsstudie is in 2019 onderzocht wat de mogelijkheden zijn voor een warmtenet.

Overall in Nederland nemen ook groepen bewoners het heft in handen en organiseren samen voor hun buurt of wijk een collectieve voorziening. Soms vormen zij een gebiedscoöperatie, soms een zorgcoöperatie, en er komen ook steeds meer energiecoöperaties. Deze energiecoöperaties leggen zonnepanelen neer, bouwen windmolens, helpen mensen in energie-armoede en organiseren steeds vaker duurzame warmte. Heuvelrug Energie is zo'n energiecoöperatie. De coöperatie wil het bewonersinitiatief in de wijk graag aanjagen.

In de wijk Wildbaan Dennenburg besloot een samenwerkingsverband van gemeente, Heuvelrug Wonen, Heuvelrug Energie, en hoogheemraadschap Stichtse Rijnlanders om samen met aantal bewoners een studie te laten doen naar mogelijke duurzame warmtebronnen voor de wijk. Wijkbewoners waren vertegenwoordigd in begeleidingsgroep en meedenkgroep. Nu is het zaak om de hele wijk hierover te informeren, en in staat te stellen hierin samen een keuze te maken, en vervolgens zo mogelijk ook regie te nemen in de ontwikkeling en realisatie ervan en eigenaarschap van het systeem.

II. Opdracht

Opdrachtgevers

Vier initiatiefnemers zijn samen de opdrachtgever en eindverantwoordelijk voor de participatie. Dat zijn de volgende organisaties:

Gemeente Utrechtse Heuvelrug: De gemeente heeft een regie functie, vanuit het klimaatakkoord en de transitievisie warmte. De gemeente is verantwoordelijk voor het tijdig aardgasvrij worden van de woningen en gebouwen in de gemeente.

Energiecoöperatie Heuvelrug Energie: lokale energiecoöperatie. HE is één van de initiatiefnemers en heeft als belang zorgen dat bewoners in de wijk op een goede manier betrokken zijn.

Hoogheemraadschap De Stichtse Rijnlanden: Het waterschap wil de warmte in het effluent van de zuivering in Driebergen ter beschikking stellen als warmtebron voor een warmtenet. De RWZI is gelegen aan de Rijssenburgseweg, net buiten de bebouwde kom. Het waterschap heeft tot taak CO₂ neutraal te worden in 2050. Het benutten van restwarmte uit rioolzuiveringsinstallaties draagt bij aan deze taak.

Woningcorporatie Heuvelrug Wonen: De woningcorporatie heeft tot taak om het eigen bezit in de wijk te verduurzamen en het aardgas vervangen door een duurzaam alternatief - om CO₂ neutraal te worden in 2050. Het corporatiebezit vormt 40% van het woningenbestand in Driebergen ZuidWest, en 50% van het woningenbestand in het focusgebied voor het warmtenet. Heuvelrug Wonen heeft het initiatief genomen tot de haalbaarheidsstudie warmtenet in 2019, samen met de gemeente. Nu ziet HW de rol van samenwerkingspartner naast de particuliere woningeigenaren.

Begeleidingsgroep: Met een tweetal bewoners uit de wijk vormen de partners uit de projectgroep **de begeleidingsgroep**. Deze groep verkent gezamenlijk de mogelijkheden voor duurzame warmte voor de wijk. De groep begeleidt zowel de haalbaarheidsstudie als het participatietraject en fungeert als opdrachtgever.

Kaders

Op de opdracht voor dit participatietraject zijn de hierna volgende kaders van toepassing:

Het kader van de **provincie Utrecht**, die het traject mede bekostigt. Het participatietraject wordt betaald uit subsidie van de Provincie Utrecht. De subsidie wordt verleend onder een aantal voorwaarden, die zijn opgenomen in de beschikking. Deze luiden als volgt:

“De **projectsubsidie** dient u gedurende de periode van 1 november 2022 tot en met 31 december 2024 aan te wenden voor de bekostiging van de volgende activiteiten: het schrijven van een participatie- en communicatieplan en het uitvoeren van dit plan in 2023, met uitloop naar 2024.

Met betrekking tot uw activiteiten gelden de volgende realisatie-indicatoren per einde project:

1. Een participatieplan voor het betrekken van de bewoners in de wijk Wildbaan-Dennenburg.
2. Een communicatieplan voor het informeren van de bewoners in de wijk
3. Inzicht in de toekomstige warmteoplossing en daarbij passende governance-structuur die mede door de bewoners is vormgegeven.”

Bij haar bijeenkomst in mei 2023 formuleerde de **begeleidingsgroep** de opdracht voor het participatietraject als volgt:

“Doel van het participatieplan is om de bewoners van de wijk:

- 1. in staat te stellen een definitieve keuze te maken voor een duurzaam energieconcept**
- 2. in staat te stellen zelf de regie te nemen en zelfs eigenaarschap op zich te kunnen nemen van deze nieuwe warmtevoorziening**

Reikwijdte van de opdracht

In de begeleidingsgroep van 6 oktober 2023 werden de hierna volgende afspraken gemaakt over de reikwijdte van de opdracht:

Met ‘een definitieve keuze’ bedoelen we dat zoveel mogelijk bewoners in staat moeten zijn om een voorkeur te formuleren voor een duurzaam energieconcept.

Met ‘regie pakken’ bedoelen we dat de wijkbewoners samen regie gaan pakken, dus gaan samenwerken aan warmteoplossing(en) in de wijk. De wijk als geheel moet **de kans krijgen** om de regie te nemen, maar niet gedwongen worden. Als bewoners niet de regie willen pakken, gaan we *wel* door. We gaan dus ophalen of de bewoners het willen om zelf regie te gaan nemen, of mede-eigenaar te worden van een nieuwe warmtevoorziening, en daartoe uitnodigen.

Met energieconcept bedoelen we warmte (en koude) oplossing: duurzame bron, infrastructuur en installaties tot aan en vlak achter de voordeur. Onder het voortraject verstaan we: aardgasvrijgemaakt maken van je huis waardoor je energie gaat besparen, no regret maatregelen die nog bronkeuze open laten.

Onder governance structuur verstaan we de organisatievorm voor het beheren en exploiteren van een warmtenet of een ander gezamenlijk energieconcept en de bijbehorende regels over invloed en eigenaarschap door bewoners

Focus op ‘Wat wordt de duurzame warmte oplossing voor de wijk’: verken wat de bewoners willen, en activeer op het maken van een keuze. We stellen voorop wat de bewoners belangrijk vinden. Het voortraject (aardgasvrijgemaakt worden, isoleren, besparen, no regret maatregelen) valt **NIET** onder de opdracht.

Deze opdracht moet een vervolg mogelijk maken: wat is er hierna nodig om warmteoplossing te realiseren? Afstemmen met anderen, w.o. Duurzame Wijk over voortraject valt *wel* onder de opdracht. Onder activeren wordt mede verstaan sensibiliseren op ‘er komt in de toekomst voor iedereen een duurzame warmtevoorziening’, bewustwording en netwerk bouwen in de wijk opdat bewoners een duurzame warmte oplossing kunnen kiezen en daar regie op kunnen pakken.

Wijkanalyse en luisteren in de wijk - hoe breed mogen we bevragen? Focus op de warmteoplossingen - introduceer dit goed en vraag daarna breder uit: We komen om over warmte te praten maar geven ruimte om bewoners te laten vertellen wat zij kwijt willen. Zo zorg je dat er wederkerigheid komt, geven en nemen - en daartoe behoren ook klein geluk, en samenwerking.

Onze doelgroep zijn bewoners: huiseigenaren, huurders - ook sociale huur, winkeliers, ondernemers en organisaties die in de wijk gevestigd zijn en warmte/koude vraag en aanbod hebben.

De wijkafbakening die we hanteren we is de hele wijk minus het stuk oudbouw dat bij het centrum hoort, en het stuk nieuw bouw dat al aardgasvrij is. Oftewel de nieuwe (ruime) grenzen van Duurzame Wijk m.u.v. woningen die al aardgasvrij zijn.

III. Van opdracht naar strategie, leeswijzer

De begeleidingsgroep stelde Marjolein Tillema en Marianne Zuur (hierna 'wij') aan als participatiebegeleiders, Marianne als projectleider en Marjolein als adviseur. Zij stelden deze participatie aanpak op. Dit participatieplan is geschreven door Marianne Zuur. Marjolein Tillema fungeerde hierbij als adviseur.

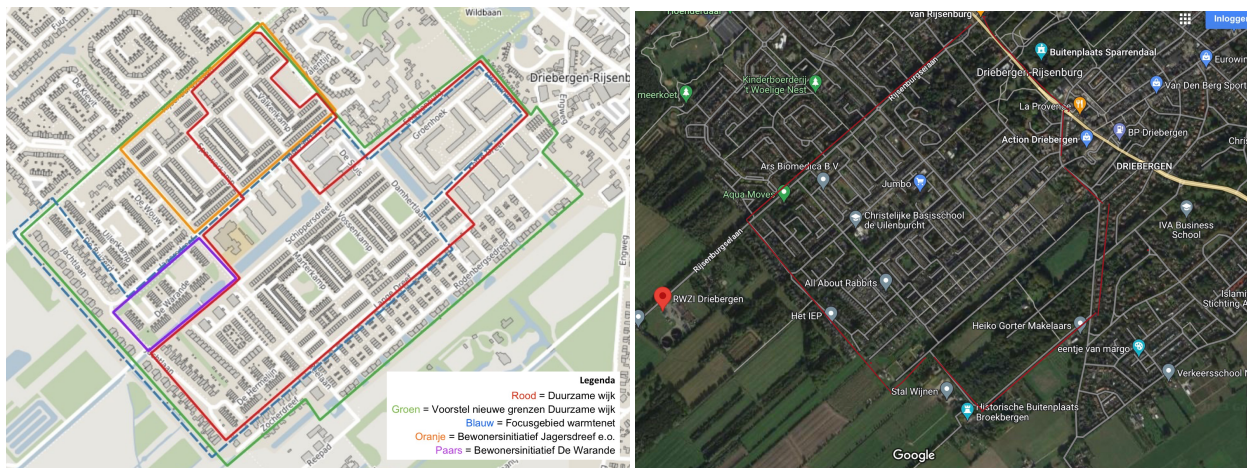
In dit participatieplan vind je achtereenvolgens:

- Een korte schets van de wijk. Een uitgebreide wijkanalyse volgt na gesprekken met bewoners en andere belanghebbenden.
- De context van de warmtetransitie in de wijk: wat is er al gebeurd met duurzame warmte in de wijk, wat loopt er al en hoe gaan we daar mee om?
- De partijen, een kort overzicht. Een uitgebreide stakeholder analyse maakt deel uit van de wijkanalyse.
- Participatiestrategie
- Het participatieplan met activiteiten,
- Communicatieplan met middelen
- Begroting, en
- Vooruitblik (dat wat we nu niet doen)

IV. De wijk in kaart

Om tot een goede participatie aanpak te komen is het noodzakelijk om te weten wat deze wijk de afgelopen jaren heeft meegemaakt: welke plannen en projecten zijn er langsgeslagen, wat staat er nog op stapel. Welke vervelende en leuke dingen zijn er in de wijk gebeurd? Wat voor een type mensen woont er in de wijk, welke opvattingen hebben zij? We geven hier een beknopte voorzet voor de wijkanalyse.

1. Typering van de wijk

De wijk Wildbaan Dennenburg - in de afbakening van het CBS in 2021 omgedoopt tot Driebergen Zuid-West - is rood omlijnd in de rechterkaart. In de wijkanalyse gaan wij uit van CBS gegevens en dat betekent dat behalve de nieuwbouwhuizen van 'het focusgebied warmtenet' ook de bedrijven van het winkelcentrum en een deel van het oude centrum (rechtsboven op de rechterkaart) in kengetallen en wijkanalyse worden meegenomen. De linkerkaart is gebruikt voor de haalbaarheidsstudie van DWA en is toont o.a. het focusgebied voor het warmtenet. Dat is het gebied waar het technische onderzoek zich op focust vanwege ligging

In de participatie aanpak richten we ons op bewoners binnen de groene lijnen minus de bewoners van de energieneutrale woningen rechts onderin de linkerkaart. Als we het in dit plan hebben over 'de wijk' Wildbaan Dennenburg, bedoelen we dus dat gebied. In de beleving van de bewoners van het eerste uur is dit 'Wildbaan Dennenburg', zo noemen zij hun (destijds nieuwbouw)wijk.

In de kengetallen hieronder zien onvermijdelijk op het bredere gebied - Driebergen Zuid-West, dat ook het oude centrum en de nieuwe aardgasvrije woningen omvat. Deze kengetallen zijn input voor in de wijkanalyse.

2. Kengetallen

HUIZEN

- De wijk heeft afgerond een totale oppervlakte van 125 hectare
- 57 straten

- 2.373 woningen: 51% koop, 40% sociale huur, en een evenwichtige verdeling in één- en meergezinswoningen
- De meeste huizen zijn gebouwd tussen 1960 en 1980
- De gemiddelde WOZ-waarde is € €337.000 in 2022
- In de wijk zijn 580 bedrijfsvestigingen geregistreerd, waarvan opvallend veel een onderwijskundige functie hebben

MENSEN

- 5.165 inwoners
- 2285 huishoudens
- Evenwichtig verdeelde leeftijdsopbouw
- Evenwichtig verdeelde opleidingsniveaus
- Verdeling autochtoon - allochtoon is 75-25
- Politieke oriëntatie is links en groen
- Misdrijfcijfer bedroeg 173 in 2022, met aan de top vernieling (35) en wegongevallen (19). Deze cijfers zijn geen uitschieters vergeleken met de rest van Nederland maar onderbouwen wel dat er relatief meer vernielingen plaatsvonden in deze wijk dan in de rest van Driebergen.
- Er wordt in de wijk goed gesport
- De depressie- en eenzaamheidscijfers zijn relatief hoog
- Er is is veel vrijwilligerswerk en mantelzorg
- Hoog aantal jongeren met zorg - 115 van 635 (18%)

3. Wijkanalyse

In het sociaal domein wordt gebruik gemaakt van het kwadrant sociale kwaliteit om in kaart te brengen wat de kracht is van de wijk om bewoners tot bloei te brengen en samen verbinding met elkaar aan te gaan: hoe staat het met inclusie en saamhorigheid, basisvoorzieningen en ontwikkelmogelijkheden in de wijk? In onderstaande afbeelding is deze vraag beantwoord voor Wildbaan-Dennenburg op basis van desk studie. Het beeld wordt compleet wanneer het is aangevuld met *subjectieve data* - op basis van gesprekken. dan toont het model de basis en groeimogelijkheden van participatiekracht in de wijk.

Sociale kwaliteit Wildbaan-Dennenburg

4. Belanghebbenden

Meedenkgroep

In 2023 hebben zo'n 20 wijkbewoners zich opgegeven om mee te denken over de haalbaarheidsstudie. Zij hebben aangegeven wat zij van belang vinden in de keuze voor een energieconcept en hoe zij denken over het eigenaarschap van een eventueel warmtenet. Deze 20 bewoners lezen mee met de bronnenstudie van DWA, geven feedback en ideeën. De groep is, in wisselende samenstelling, viermaal bijeen gekomen.

Bewoners: In het focusgebied voor het warmtenet wonen 5156 mensen, in 2285 huishoudens.

Een groot gedeelte van deze mensen huurt een woning. 40-50 % van de bewoners heeft een eigen woning en beslist dus zelf over eventuele investeringen.

In de wijk werkt een aantal bewoners op eigen initiatief al aan verduurzaming, zelf of met straatgenoten. Zij zijn nog geen partners in bovenstaande samenwerking.

Bedrijven: in de wijk zijn verschillende bedrijven en organisaties werkzaam. Ook deze bedrijven en organisaties hebben een (al dan niet actieve) verduurzamingsbehoefte (isoleren, duurzame elektriciteit, warmte- of koelvraag, groenbehoefte, duurzaam voedselbehoefte, duurzame mobiliteitsbehoefte).

Er is een kleine groep **particuliere verhuurders (beleggers)** van woningen en commercieel vastgoed. Dit is een aparte doelgroep.

Scholen & Instellingen: in de wijk zijn 3 basisscholen: een openbare, een christelijke en een vrije school. Er zijn kinderdagverblijven. Er zijn in de wijk een aantal instellingen voor wonen en dagbesteding van kwetsbare mensen.

Groen en natuur: Utrechtse Heuvelrug is een groene gemeente en ook de wijk Wildbaan-Dennenburg bevat zeer veel groen. Hoewel de natuur geen hoorbare stem heeft, behoort zij tot de belanghebbenden in dit project. Immers, CO₂ reductie slaagt alleen wanneer we daarin de natuur meenemen. Bij duurzame energieconcepten gaat het om verwarmen en om verkoelen. Een groene omgeving betekent dat er minder koeling en soms ook minder verwarming nodig is. Als groen moet wijken ten gunste van bouwsels in de wijk, dan vinden groenliefhebbers daar doorgaans wat van. Kortom, het is van belang om ook behartigers van de belangen van groen en natuur te horen over hoe zij aankijken tegen de warmtetransitie in de wijk, en hoe zij betrokken willen worden. In de omgeving zijn een aantal partijen die de belangen van de natuur behartigen, bijvoorbeeld de Natuur en Milieufederatie Nationaal Park Utrechtse heuvelrug, Utrechts Landschap, Stichting Heuvelrug in Goede Banen.

5. Wat is er al gedaan aan duurzame warmte en wat gebeurt er nu?

VERLEDEN

Verkenning duurzame warmte

In 2019 heeft adviesbureau Techniplan in opdracht van de gemeente een haalbaarheidsstudie uitgevoerd naar warmte uit de Rioolwaterzuivering (RWZI) Driebergen. Heuvelrug Wonen was mede aanjager. Toen ging de voorkeur uit naar een hoge temperatuur warmtenet omdat dit laagdrempeliger zou zijn en de beste businesscase op leek te leveren. In 2020 werd PAW subsidie aangevraagd maar niet toegewezen. Om de interesse naar een collectieve warmtevoorziening te peilen werd (adviesbureau/onderzoeksbureau) SME ingeschakeld. Zij organiseerde, in opdracht van de gemeente, twee bewonersbijeenkomsten en hielden een peiling onder de kleine 100 aanwezigen. Hieruit bleek dat er interesse was voor een collectieve warmtevoorziening.

Transitievisie Warmte

In 2021 bracht de gemeente Utrechtse Heuvelrug de transitievisie warmte uit. Daarin worden acht startwijken aangewezen waar de gemeente inwoners gaat stimuleren om zich voor te bereiden op aardgasvrij wonen. Daarnaast is een gemeentebrede aanpak en wordt ingezet op onderzoek naar potentiële warmtebronnen, zoals in de wijk Wildbaan/Dennenburg met de warmte uit de RWZI.

HEDEN

Nieuwe haalbaarheidsstudie, meedenkgroep

Omdat er nu wetgeving is op het gebied van aardgasvrij wonen, gaat de voorkeur niet meer uit naar een hoge temperatuur warmtenet. Waar we voorheen het isoleren van woningen nog zagen als niet-haalbare barrière, zien we het nu als voorwaarde. Omdat ook de energiemarkt is veranderd, is er voor velen een financiële noodzaak ontstaan om energie te besparen en de warmtevraag te verminderen. Dat maakt dat we in een ander speelveld terecht zijn gekomen dan in 2019. Om die reden is besloten opnieuw te bezien of een warmtenet nog steeds een geschikt warmte alternatief is voor deze wijk. Daarnaast is er de wens om inwoners invloed geven in het proces.

Subsidie aanvraag bij de Provincie Utrecht levert in 2022 wel budget op. Nu kan er een nieuwe haalbaarheidsstudie en een participatietraject worden gestart.

DWA gaat met de haalbaarheidsstudie van start. Niet alleen zal in dit onderzoek een technisch vergelijk gemaakt worden van mogelijke energieconcepten, ook worden mogelijke organisatievormen, zoals een energiecoöperatie uitgewerkt.

Een meedenkgroep van circa 20 bewoners werd gevormd, door bewoners te benaderen uit bekende netwerken en een oproep in de wijkkrant. De meedenkgroep geeft inhoudelijk input, voorkeuren voor energieconcepten en aandachtspunten bij het vergelijken van deze energieconcepten. De meedenkgroep is voor het eerst bij elkaar geweest op 7 maart 2023 en een tweede keer op 19 april 2023, en een derde keer op 19 september 2023.

De vergelijking van de technische concepten van het rapport is op 3 juli 2023 besproken in de begeleidingsgroep en is op 19 september 2023 besproken met de meedenkgroep. Op 19 september hebben de meedenkers ook meegedacht over participatie. Een aantal van hen wil actief meedoen in het vervolgtraject.

In de maanden oktober/november komt het tweede deel van het onderzoek aan bod en gaat DWA op een rij zetten welke organisatievormen er mogelijk zijn en welke stappen gezet zouden moeten worden om deze te realiseren.

Meedenkgroep over governance (7 november)

Op deze 4e avond voor de meedenkgroep presenteert DWA de conclusies over het governance onderzoek en gaan we met de meedenkgroep in gesprek: *Wat betekent dit voor de wijk? Welke rol zien zij hierin voor de wijk of voor zichzelf? Welke ideeën hebben zij over de governance en hoe kunnen wij deze meenemen in het participatie traject? Wat gaan wij doen met participatie in het vervolgtraject? Hoe hebben wij hun eerdere ideeën meegenomen?*

Wijkavond 12 december

DWA presenteert zijn eindrapport. Er is ruimte voor het stellen van vragen. Marianne presenteert de participatie aanpak en peilt in hoeverre bewoners hierin mee willen doen.

Andere verduurzamingsinitiatieven gericht op de warmtetransitie

In de wijk zijn er initiatieven op de Sperwerkamp, Warande en Jachtlaan, waarbij bewoners met burensamen in gesprek zijn over verduurzaming van hun woningen.

En in de wijk loopt het Duurzame Wijk project waarmee de gemeente bewoners informeert en ondersteunt bij het isoleren van hun woningen. De wijk kent ook 2 energie ambassadeurs.

Elders in de gemeente zijn ook energiecoaches en fixers aan de slag om respectievelijk te adviseren over de staat van woning en benodigde stappen, en te ondersteunen bij kleine maatregelen gericht op energiebesparing in de woning. In de hele gemeente, dus ook in deze wijk, kunnen woningeigenaren een beroep doen op vrijwillige energie-ambassadeurs voor advies over energiebesparende maatregelen aan hun woning.

6. Houding en kennisniveau verduurzaming en warmtetransitie

Er is geen onderzoek gedaan naar houding en kennisniveau in de wijk. Deze kennis hebben we op te bouwen in deze participatie periode. Wat we hierover nu weten:

- In 2020 is een communicatietraject gedaan door SME met 2 bewonersbijeenkomsten. De wijk werd huis aan huis geïnformeerd met een brief. De opkomst was relatief hoog (ongeveer 100 personen) en meer aanwezigen waren positief dan neutraal of negatief over een eventueel warmtenet.
- In het kader van de TVW is in de gehele gemeente een enquête gedaan maar uit de respons kunnen geen conclusies getrokken worden ten aanzien van deze wijk
- De huizen hebben goede energielabels vergeleken met de rest van Nederland, maar hebben toch een hoger energieverbruik dan gemiddeld.
- Er is te zien dat er in de wijk veel daken met zonnepanelen zijn - zeker 50-75% van de gebouwen heeft zonnepanelen.
- Er zijn 76 elektrische auto's in juni 2023

- Er zijn drie duurzaamheidsinitiatieven in de wijk, namelijk rond De Sperwerkamp, Warande en De Jachtlaan.
- De linkse en groene politieke oriëntatie in de wijk duidt op een alerte en positieve houding ten aanzien van verduurzaming en de bereidheid en gerichtheid op elkaar helpen.

7. Actualiteit in de wijk

Er is geen onderzoek gedaan naar wat er leeft in de wijk. De wijk heeft geen dorpsplan of wijkagenda. Deze kennis hebben we op te bouwen in deze participatie periode.

Wel weten we dat er in een gedeelte van de wijk de afgelopen jaren regelmatig gedoe was met jongeren die auto's in brand staken. Deze jongeren veroorzaakten al langere tijd vernielingen en andere overlast. Veiligheidspartijen hebben de problematiek in beeld en werken aan verbetering.

8. Lokale (informele) netwerken, sociale structuren, sleutelpersonen

Om de warmtetransitie te laten slagen, zijn *alle* bewoners belangrijk. Uiteindelijk moeten zij immers allemaal meedoen. Om sneller meer bewoners te bereiken, is het goed om hun lokale netwerken en sleutelpersonen te kunnen benutten als informatie en communicatiekanalen. De bestaande (informele) netwerken en evenementen in de wijk zijn nog niet in kaart gebracht. Deze kennis hebben we op te bouwen in deze participatie periode. Wel is er een sociale analyse van Citisens rapport over de wijkbewoners.

V. Participatiestrategie

1. Doelen en Actielijnen

Onze werkwijze in deze fase - november tot juni 2024 - bestaat uit **verkennen** hoe bewust bewoners in deze wijk al zijn van warmte oplossingen. We gaan mensen in de wijk **informer** en **activer**, en ze een rol te geven in het proces om een nieuwe warmtevoorziening te realiseren. Hoe deze rol eruit ziet en welke rol de wijk wil en kan pakken is onderdeel van het proces dat we ingaan.

Dit is onze starthypothese: Veel mensen zijn onzeker over wat voor hen de warmteoplossing in de wijk is. Eén deel van de bewoners is daarom afwachtend. De vraag leeft wat ze moeten doen als ze hun cv moeten vervangen: Is het nu een goed moment om naar een hybride te gaan. Of kunnen we beter afwachten of / totdat er een warmtenet gaat komen?

Om bewoners in staat te stellen hun voorkeursoplossing te kiezen (doel 1), gaan we verkennen en informeren. Om ze in staat te stellen eigenaarschap en regie te pakken, gaan we activeren (doel 2). Met activeren willen we bereiken dat bewoners zich bewust worden van de opgave, gaan nadenken over hun voorkeur, en actief worden als voortrekker, in een 'aansteekgroep' of 'startteam'. Dat draagt bij aan doel 1 (kiezen) en 2 (regie pakken). Deze groep kan in de volgende fase het activeren gaan intensiveren. Met informeren willen we bereiken dat bewoners bewust worden van de opgave en weten welke oplossingen er zijn. Dat draagt bij aan doel 1 en 2. Met verkennen willen we bereiken dat wij weten welk bewustzijn, kennisniveau en actiebereidheid er is in de wijk, opdat wij onze interventies daarop kunnen aanpassen, finetunen. Dat draagt ook weer bij aan beter kunnen kiezen en regie pakken.

Kortom, we gaan verkennen, informeren en activeren om bewoners in staat te stellen hun voorkeur uit te spreken voor een energieconcept en daar - als zij dat willen - eigenaar van te worden en regie te nemen in de realisatie ervan.

Verkennen, informeren en activeren zullen grotendeels gelijktijdig plaatsvinden, namelijk in gesprek met de bewoners. Maar het is wel belangrijk om de drie activiteiten van elkaar te onderscheiden.

Verkennen heeft als doel om duidelijk te krijgen hoeveel bewustzijn, kennis, actie en actiebereidheid er al is in de wijk. En hoezeer er in de wijk samengewerkt wordt. We vormen ons een beeld van de bewoners in de wijk, hun affiniteit met verduurzaming, de actualiteit in de wijk en de sociale structuren (ontmoetingsplaatsen, sleutelpersonen, netwerken, evenementen). Wanneer we weten hoeveel bewoners al weten over duurzame warmtebronnen, hoe actief bewoners zijn in verduurzaming van hun huis en met welke andere zaken (in de wijk) zij zich bezighouden, leren we welke warmtevraag en participatiekracht er in de wijk is, en kunnen we de vervolgactiviteiten beter programmeren, bijvoorbeeld: moeten we intensiever informeren? Of kunnen we juist meer overlaten aan een bewonersteam, en inzetten op begeleiding van dit team? En welke netwerken kunnen we benutten om te communiceren?

Verkennen doen we met desk studie en gesprekken, en dat mondt uit in een wijkanalyse en aanbevelingen aan de bestuurders van de opdrachtgevende partijen.

Informer heeft tot doel bewoners een startsein te geven, ze voldoende kennis aan te reiken en die kennis op gelijke hoogte te brengen, en ze in staat te stellen om in beweging te komen. Ook bewoners die nog niet bewust bezig zijn met duurzame warmteoplossingen, moeten betrokken worden. Zeker omdat we willen dat bewoners een keuze gaan maken voor een oplossing, of in ieder geval een voorkeur gaan uitspreken.

De boodschap (oproep) aan de bewoners in deze wijk is: ‘We onderzoeken hoe de wijk Wildbaan-Dennenburg van het aardgas af kan en kan overstappen op duurzame warmte: denkt en doet u mee?’ Afzender van de boodschap zijn de samenwerkende partijen.

Eerst is het nodig om de oproep te verspreiden en de kennis op niveau te brengen, daarna is het voor bewoners pas mogelijk om een keuze te maken. Energie en warmte zijn dan wel onderwerpen waar de meeste mensen zich inmiddels mee bezig houden. Maar niet iedereen heeft de oproep eerder gehoord dat er in deze wijk een onderzoek loopt naar de warmte oplossingen.

En bewoners kunnen de oproep pas goed horen, wanneer er ook naar *hen* geluisterd wordt: *wat vinden zij nou belangrijk in hun wijk?* We gaan de wijk in om de warmtetransitie ter sprake te brengen: *Hoe denken ze daar over? Wat doen ze al aan verduurzaming? Wat nog niet?* Ook luisteren we naar wat bewoners bezig houdt. Zo horen we wat maakt dat ze hier fijn wonen en wat er beter kan, wat er leeft in de wijk, en waarin zij wel of niet actief zijn, waar hun interesse naar uitgaat, welke bruis en netwerken er in de wijk zijn. Niet alleen geeft dit luisterende oor de bewoners een gevoel van betrokkenheid, het geeft ook ons een beeld van de mate van sociale cohesie in de wijk en de aanknopingspunten voor vervolgacties om de warmtetransitie te versnellen.

Informeren doen we met uitnodigingsbrieven, posters, oproepen in lokale krant, nieuwsbrieven en netwerken, bijeenkomsten, en één op één gesprekken samen met de actieve bewoners. We zoeken uit of we ook socials en app groepen kunnen inzetten. Ook de enquête verderop in het proces bevat een component ‘informeren’. Centrale plek wordt Heuvelrugdoetmeer.

Activeren heeft in ons participatieplan meerdere **doelen**:

- We willen dat bewoners gaan nadenken over de duurzame warmte oplossingen en daar een keuze in maken.
- We zien graag dat een groep actieve bewoners gaat samenwerken om mee te denken in het vervolgproces, en wellicht ook een gezamenlijke duurzame warmte oplossing te realiseren. Opdat er een versnelling ontstaat in het realiseren van duurzame warmte in deze wijk.

Activeren doen we door te informeren, en door in gesprek te gaan. We beginnen met een oproep aan de actieve bewoners die we nu al kennen: willen zij samen een startteam vormen? We gaan met hen wandelen in de wijk om met meer bewoners in contact te komen, en om (actieve) bewoners en professionals te verbinden. Marianne gaat in gesprek met professionals en sleutelpersonen. Met behulp van jongeren uit de wijk, nemen we enquêtes af. Wandeling en enquête dienen ook om uit te nodigen we uit voor de wijkbijeenkomsten. In de gesprekken en bijeenkomsten stellen we vragen, luisteren we en roepen we op tot actie.

2. Beoogd resultaat

Vanaf april-mei hebben zoveel mogelijk bewoners hun voorkeur uitgesproken voor een warmte oplossing. We weten dan wat bewoners belangrijke eigenschappen (randvoorwaarden) vinden van de duurzame warmte oplossing waar hun voorkeur naar uitgaat. En we weten dan welke warmte oplossing het meeste draagvlak geniet onder de bereikte bewoners.

We hebben in beeld hoeveel bewoners er bewust bezig zijn met warmteoplossingen en verduurzaming, en hoe groot sociale cohesie en participatiekracht in de wijk zijn. Er zijn actieve bewoners die samen een startteam hebben gevormd of willen vormen. Mogelijk zijn zij al samen aan

de slag. We weten welke sociale structuren en sleutelpersonen er in de wijk zijn. Met deze sleutelpersonen en met professionals in de wijk hebben we gesproken.

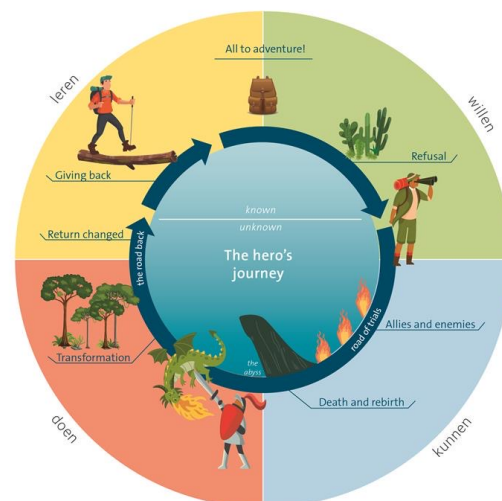
Uit de gesprekken en bijeenkomsten wordt ook duidelijk wat er voor nodig is dat bewoners mee kunnen doen met kiezen. En in hoeverre, en hoe, de wijk een gelijkwaardige partner zou kunnen worden. Dat landt in een eindrapport. In juni brengen we advies uit aan de bestuurders van de opdrachtgevende partijen - en aan de wijkbewoners - over de acties en interventies die bij een volgende fase passen.

3. Onderbouwing van de aanpak

We beginnen de participatie bij het begin - met verkennen: *waar staat de wijk?* Dat weten we namelijk nog niet. *Waar bevinden de bewoners van deze wijk zich in hun klimaatavontuur?* We doen een oproep: laten weten wat we van ze willen, en gaan dan luisteren: *hoe landt deze oproep?*

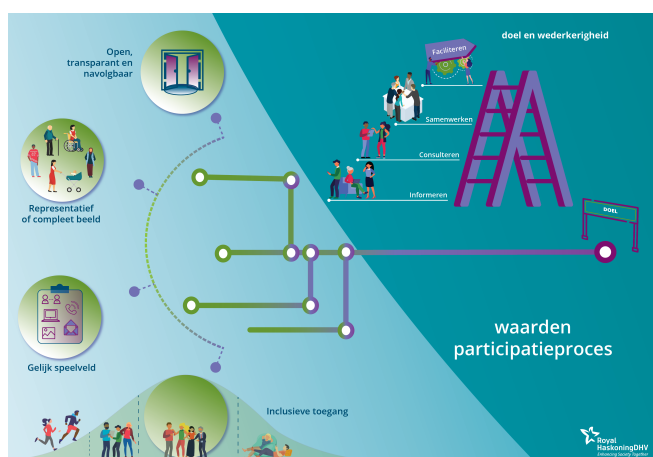
Op klimaatavontuur

De bewoners zijn niet allemaal van het één op het andere moment op vlieghoogte en paraat. Het vraagt tijd en doseren om mensen op hetzelfde kennisniveau te brengen. En de boodschap (de oproep: in deze wijk zijn verschillende warmteoplossingen mogelijk om van het gas af te gaan, denk jij mee?) heeft herhaling nodig, voordat deze eenieder heeft bereikt. Zodra de boodschap de bewoner bereikt, gaat deze door een aantal mentale stadia heen voordat er actiebereidheid ontstaat. Elke bewoner is held in zijn eigen klimaatavontuur; persoonlijke verandering gaat vrijwel altijd gepaard met aanvankelijke ontkenning, weerstand, rouw en berusting, voordat de handschoen wordt opgepakt.

Zorgvuldige participatie. Niet elke bewoner is een meedenker. Er zijn evenveel, zo niet méér *doeners*. En er zullen ook veel mensen genoeg nemen met *meeweten*, zolang de buurman die men vertrouwt maar meedenkt of -doet. De kunst is om het participatieproces te allen tijde open, inclusief, transparant en navolgbaar te houden zodat eenieder op zijn/haar eigen moment en tijd kan instappen.

We kunnen de actiebereidheid versnellen en vergroten. Door intensief contact. Door zoveel mogelijk bewoners te spreken, verbindingen te leggen, een band op te bouwen. Een loket en een startteam kunnen hierin helpen. Zeker wanneer we een zo divers mogelijk gezelschap aan wijkbewoners bijeen kunnen brengen, zodat we maximaal gebruik maken van de kennis en kunde uit de wijk

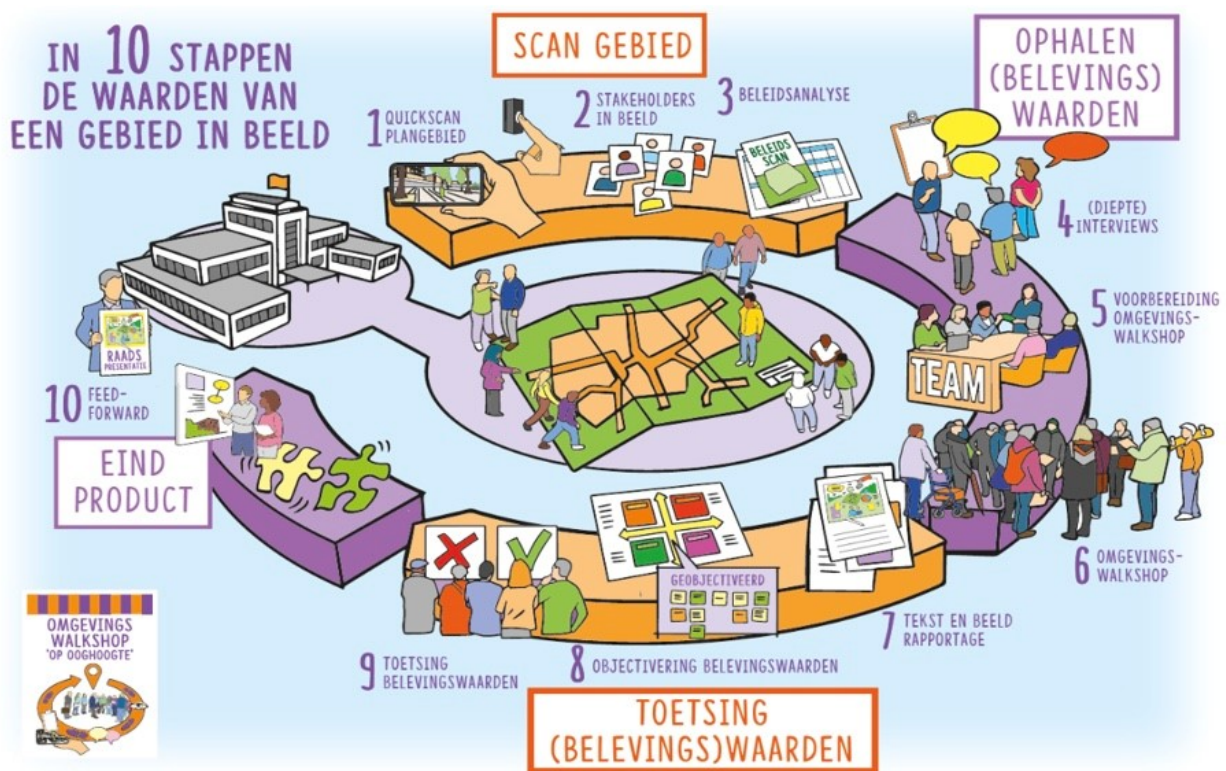

4. Methodiek: via wijkanalyse en wijkwandeling naar begrip en een begin van samenwerking

In een wijk begin je nooit op nul. Er zijn dingen gebeurd, positief en minder leuk. Er zijn plannen met de wijk, uitgevoerd en nieuw beleid. Daar heb je rekening mee te houden. Daarom is de eerste stap in een participatietraject altijd 'de wijk in kaart brengen'. Een papieren exercitie die pas compleet wordt door de informatie van de mensen die in de wijk wonen en werken. Bewoners informeren en meekrijgen wordt makkelijker wanneer je er een wederkerig proces van maakt. Met interesse in hun behoeften, zorgen, ideeën, dromen, verlangens. *Kun je hieraan tegemoet komen? Moeten er misschien eerst andere dingen opgelost, voordat mensen mee kunnen in een warmteplan?*

Gemeente, woningbouwcorporatie, bedrijven en andere professionele stakeholders zijn voor veel bewoners ondoorgrondelijke instituties die steken laten vallen. *Kunnen we een beweging op gang brengen waardoor er wederzijds vertrouwen ontstaat? En waardoor we elkaar kunnen bereiken en benaderen?*

Een gezamenlijke wandeling door de wijk kan hierin van betekenis zijn. De input die de wandeling geeft, wordt verwerkt in het participatieplan. De wandeling levert ook een overzicht op van acties die gemeente, andere organisaties in de wijk, zoals woningbouwcorporatie en welzijnswerk, en ook bewoners zelf, gemakkelijk kunnen oppakken - laaghangend fruit. Denk aan een losse stoeptegels, snoeiwerk, een tuin vol met rommel.

Deze aanpak is ontleend aan de door JSO en RHDHV in Den Haag in 2021 ontwikkelde, en hierboven afgebeelde omgevingswaardenaanpak. Doorontwikkeling in 2023 leverde nieuwe inzichten, aanpassingen en variaties op.

Participatiekracht

Een essentieel onderdeel van onze methodiek is de wijkanalyse met het onderzoek naar de participatiekracht van de buurt: *Welke participatie intensiteit kan de buurt eigenlijk aan? En: Hoe bereiken we met onze participatie strategie een gelijk speelveld?*

Hiervoor gebruiken we het model sociaal kwaliteit van Beck e.a. Het model vertelt ons meer over de sociale basisinfrastructuur en de sfeer in de wijk, de participatiekracht van de gemeenschap, en of er behoefte is aan meer voorzieningen. Het geeft ons ook informatie hoe we een gelijk speelveld bereiken, en waar we moeten zijn om eenieder te informeren, bevragen en bewegen.

Het sociaal kwadrant werkt op basis van objectieve en subjectieve gegevens. De laatste worden verkregen door interviews. Met professionals, met sleutelpersonen, met koplopers, maar juist ook met 'het stille midden' - we willen een zo compleet mogelijk beeld, van alle groepen die in de wijk wonen.

Wie wonen er in de wijk?

Liefst willen we groepen mensen onderscheiden want dat maakt het makkelijker om de juiste toon en woorden te kiezen, in te spelen op de interesses en behoeften, het menstype. Voor de eerste fase van onze aanpak is eigenlijk het niet nodig - want dat gaat over luisteren. Ophalen wat de behoeftes en interesses zijn, en waar mensen staan.

Voor het maken van communicatie materiaal is het wel behulpzaam om te weten welke groepen er in de wijk wonen. We willen immers dat onze oproep en informatie eenieder bereikt! Dat de informatie die op de deurmat valt, of via andere kanalen binnenkomt, ook gezien, gelezen, gehoord, en begrepen wordt. En liefst ook dat mensen er enthousiast en geïnspireerd, gemotiveerd door raken.

Er zijn sociale analyse bureaus die wijkindelingen maken. Dat kan er zo uitzien:

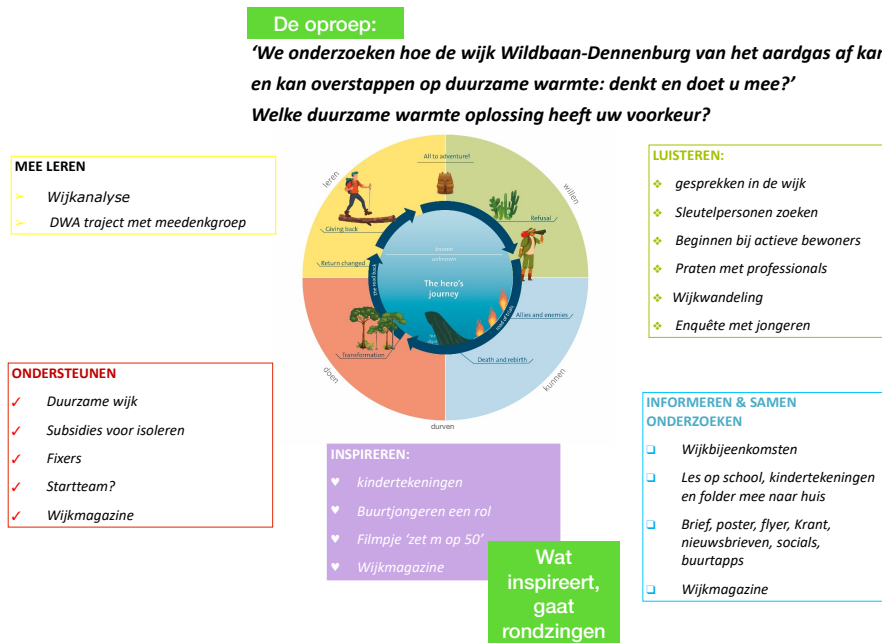

Op basis van de beschikbare informatie (allecijfers) denken wij dat de roze omrande groepen het meest vertegenwoordigd zijn in de wijk. De studie van Citisens naar (o.a.) deze wijk, bevestigt deze hypothese. De koplopers in de wijk geven actiekracht, de groepen aan de achterkant van het midden bieden het netwerk aanbinden samenwerking en participatiekracht kunnen groeien. Een succesvolle aanpak adresseert alle groepen.

Kijken we op basis van leeftijdsopbouw, dan zien we veel **jonge gezinnen**. In die leeftijdscategorie zijn er bewoners die hun huis net hebben en daaraan willen verduurzamen. We zien ook veel **oudere mensen** in de wijk. Zij investeren waarschijnlijk liever niet meer grote bedragen maar zijn wellicht wel te bewegen tot de aanschaf van een inductiekookplaat. Dat is immers veiliger. Zo gaan we bij elke groep kijken wat hen beweegt en in beweging kan brengen op ons thema.

5. Samenhang en volgorde van de aanpak

In deze verkennende fase gaat het erom een beeld op te bouwen van de wijk (wijkanalyse, onderzoek participatiekracht), terwijl we de oproep in de wijk lanceren: ga nadenken welke warmte oplossing jouw voorkeur heeft, (en welke invloed je daarop wilt hebben)!

We gaan luisteren in de wijk, om dat beeld op te bouwen en om te horen hoe bewoners op de oproep reageren. Onze 'oproep' heeft verschillende vormen: brief, poster, wijkbijeenkomst, kindertekeningen, jongerenopdracht.

Ook luisteren heeft meerdere vormen: gesprekken op afspraak, langs de huizen en winkeliers gaan, wijkbijeenkomsten, wijkwandeling. We sluiten onze 'luistertijd' af met een enquête waarin we vragen naar de voorkeuren van de wijkbewoners. Een magazine waarin we zoveel mogelijk informatie samenvatten waar bewoners om gevraagd hebben, als basis voor de enquête. Het beeld van de voorkeuren die er leven (uit de enquête) en de adviezen voor de volgende fase vormen samen het eindrapport aan bestuurders. Voor de bewoners die al bewust zijn, en op zoek naar informatie, organiseren we de wijkbijeenkomsten. Deze dienen ook om verder te luisteren, te verbinden en de stap naar actie gemakkelijker te maken.

Focus op koplopers

Wat wij als opdrachtnemers in de wijk kunnen bereiken met onze menskracht en middelen, wordt begrensd door het beschikbare budget en de tijd. Dat is al een eerste reden om vanaf het begin te zoeken naar actieve bewoners (koplopers, sleutelpersonen) die nu al mee willen doen: om nu al meer menskracht te krijgen. Maar belangrijker nog, is dat we de transitie moeten versnellen. Alle bewoners moeten in beweging komen. Koplopers wonen in de wijk. Als wij weg zijn, zijn zij er nog, om de beweging op gang te houden en uit te breiden.

In dit traject gaan we de koplopers opsporen door als eerste naar de plekken te gaan waarvan we vermoeden dat zij er zijn: de duurzame straatinitiatieven, de meedenkgroep. We vragen deze

bewoners of ze actief mee willen doen, en welke actieve bewoners zij nog meer kennen. Ook op de Wijkavonden vragen we wie er actief wil worden. En aan de andere sleutelpersonen, professionals en sociale netwerken waarmee we gaan kennismaken, vragen we ook naar de actieve bewoners. Met de actieve bewoners gaan we de wijk in (wijkwandeling) en we vragen hen om hun burens, straatgenoten en bevriende buurtgenoten te interviewen, en straatcontactpersoon te zijn.

Werken met kinderen en jongeren

Daarom ook kiezen we bewust voor het betrekken van jongeren uit de wijk. Ook zij reiken meer menskracht aan. Bovendien is het nodig om in een oerwoud van prikkels aandacht te trekken en door te dringen tot de doelgroep. Traditionele en sociale media volstaan niet - zij zijn dat oerwoud. Binnenkomen lukt alleen de via vertrouwde inner circle, de mensen die emotioneel binnenkomen omdat de doelgroep hen toegewijd is - de kinderen. Jongeren zijn de volwassenen van morgen, zij moeten leven met de duurzame warmte. Jongeren beïnvloeden elkaar en hun ouders. Even bewust zetten we in op een activiteit met basisschoolkinderen. Ook zij beïnvloeden hun ouders. Van hun tekeningen en van de actie met jongeren gaat ook inspiratie uit. Er ontstaat reuring. [de activiteit met de basisschool gaat in dit schooljaar niet door wegens te druk schoolprogramma. Wel een kans voor vervolgfase. Red.]

Wat we niet doen en niet kunnen

We hebben straks in mei 2024 veel bewoners gesproken, maar lang niet alle. In de volgende fase ligt de nadruk op meer bewoners spreken. En verschuift de focus van voorkeur uitspreken naar verdieping en uitwerking van de gewenste oplossing(en). Een zorgvuldig participatieproces is open, transparant, en inclusief. Alle bewoners moeten in staat gesteld worden om kennis op te doen, hun voorkeur te bepalen en te kiezen. Dat kan niet binnen dit tijdsbestek en met de nu beschikbare middelen. We kiezen voor een combinatie van interventies om **zoveel mogelijk** bewoners te bereiken. We maken geen gebruik van instrumenten als burgerberaad of focusgroepen - deze zijn niet open en inclusief, en moeilijk om transparant te krijgen.

VI.Participatieplan

Hoe gaan we dat resultaat bereiken?

Dit is wat we gaan doen:

1. Verkennen van bewustzijn en participatiekracht: wijkanalyse afmaken en sociale structuren in kaart brengen; in gesprek met professionals en wijkbewoners om te horen waar zij staan.
2. Bewoners informeren over de warmte oplossingen
3. Bewoners activeren om een mening te vormen over de warmte oplossingen en om mee te doen met het toewerken naar een warmte oplossing. Zo bouwen we netwerk op voor de vervolgfase
4. Bewoners aanzetten om zich uit te spreken over de door hun gewenste warmte-oplossing en governance (voorkeur)

Tijdslijn

Hierbij een overzicht van de activiteiten op thema en op maand gerangschikt:

	tijdslijn							
	november	december	januari	februari	maart	april/mei	mei/juni	juni
Verkennen	Wijkanalyse deel 1 (desk study) af							
	In gesprek met professionals in de wijk, op zoek naar sleutelpersonen en actieve bewoners die zelf ook de straat/ buurt in gaan (loopt door tot en met februari als focusperiode, uitloop naar maart - mei)							
Informeren	Oproep in wijkkrant: <i>denk mee over warmte oplossingen - data bijeenkomsten</i>	Wijkbijeenkomst DWA 12-12: welke warmteoplossingen en zijn er, denk mee over participatie, doe mee met aanjagen	Wijkbijeenkomst DWA 23-1: welke warmteoplossingen en zijn er, denk mee over participatie, doe mee met aanjagen	Stukje in De Kaap, met narratief en eenvoudige samenvatting warmte oplossingen. En verslag 12-12 en 23-1	Uitnodiging in brief, poster, flyer en wijkkrant, met narratief en eenvoudige samenvatting warmte oplossingen. Verslag wijkwandeling	Stukje in De Kaap, met narratief en eenvoudige samenvatting warmte oplossingen. Verslag wijkbijeenkomst mrt	Uitnodiging in brief, poster, flyer en wijkkrant, met narratief en eenvoudige samenvatting warmte oplossingen. Verslag enquête	
		DWA rapport gereed	Flyer narratief en oplossingen gereed		Wijkmagazine			
Activeren	Gesprekken met actieve bewoners, professionals en andere sleutelpersonen	Filmpje 'zet m op 50'	Wijkbijeenkomst 23-1: oproep, luisteren, waarden ophalen, informeren warmte oplossingen - nadruk op BUITENSHUIS	Wijkwandeling: oproep, luisteren, uitnodigen. Met jongeren en startteam	Digitale Wijkbijeenkomst ism DW: oproep, luisteren, waarden ophalen, informeren warmte oplossingen - nadruk op BINNENSHUIS	Enquête, met jongeren uit de wijk: waarden en voorkeur warmte oplossing	Fysieke wijkbijeenkomst: uitslag voorkeuren warmte oplossing en gesprek over Wat moet volgens u de volgende stap zijn?	
	Via Begeleidingsgroep en Meedenkgroep: oproep startteam	Oproep startteam & straat-contactpersonen			Oproep startteam & straat-contactpersonen		Oproep startteam & straat-contactpersonen	
		Zo mogelijk: Maandelijks bijeenkomsten startteam rondom de activiteiten hierboven.						
Adviseren								Eindrapport aan bestuurders & wijk

Hieronder een uitwerking van de activiteiten die we gaan ondernemen.

1. Verkennen

1.1 We maken een **wijkanalyse** op basis van desk research (**oktober**). Die vullen we aan op basis van gesprekken in de wijk: wat de wijkbewoners belangrijk vinden en hoe ze tegen de warmtetransitie aankijken. Wijkanalyse maakt deel uit van het eindadvies.

1.2 Vanaf **november** gaan we **in gesprek** met bewoners en professionals om erachter te komen hoe bewust bewoners bezig zijn met warmte oplossingen en verduurzaming, en wat er nog meer leeft in de wijk. Ook vragen we of bewoners **actief** willen worden, en welke sociale structuren, clubjes, netwerken en sleutelpersonen er zijn. Vanaf dit moment gaan we actief met deze mensen aan de slag: we betrekken ze bij organisatie en deelname aan de activiteiten die maandelijks plaatsvinden.

Voorbeelden: in gesprek met sociaal werk, de wijkagent, scholen, winkeliersvereniging en sportclubs leren welke ontmoetingsplekken er zijn voor jongeren en ouderen, en wat er leeft in de wijk. We leggen contact met gemeentelijke netwerken: het energieloket en de energie-ambassadeurs. We gaan kijken waar we elkaar kunnen versterken om het proces op gang te brengen. In gesprek met instellingen en bedrijven in de wijk leren we over hun wensen en behoeften ten aanzien van duurzame warmte.

1.3 In een **wandeling** (februari) door de wijk met actieve bewoners en professionals bekijken we wat sterke omgevingswaarden zijn van de wijk, en we gaan in gesprek met wijkbewoners op straat, op ontmoetingsplekken en aan de voordeur. Zo bereiken we bewoners die nog niet bewust of actief zijn (middengroepen). We halen bij hen op hoe zij in de warmtetransitie staan en wat zij belangrijk vinden in hun wijk. Met deze beelden vullen we de wijkanalyse aan. De wandeling geeft ook reuring in de wijk - bewustwording van de warmtetransitie. En in de wandeling nodigen we uit om mee te doen aan de bewonersbijeenkomst in februari.

1.4 In gesprek met bewoners (ook tijdens de wandeling) stellen we steeds deze vragen:

- Heb je nagedacht over een duurzame warmte oplossing voor jouw woning? Wat vind jij daarin belangrijk? (Waarden, criteria, zoals duurzaamheid, lokaal, betaalbaar).
- Ben je er bekend mee dat de RWZI mogelijk een collectieve warmte oplossing kan leveren?
- Wat doe jij zelf aan duurzaamheid (bijv. / expliciet. In je huis) en wat ben je van plan met/in je huis?
- Wat maakt dat jij hier fijn woont (wijkwaarden)? En ben je actief in de wijk (welke clubjes)?
- Wat leeft er nog meer bij jou (in de wijk) / wat houdt je bezig?
- Wil je actieve rol spelen nu al, of in het vervolgtraject (bijvoorbeeld in startteam, straatcontactpersoon, of af en toe helpen)? Dit gesprek met 3-5 burens voeren en verslagje aan mij sturen?
- Wie moeten we nog meer spreken?

2. Informeren

2.1 Het **DWA rapport** wordt openbaar gemaakt en verspreid en besproken tijdens een wijkbijeenkomst op 12 **december**. Op deze bijeenkomst verwachten wij bewoners die al bewust bezig zijn met de warmtetransitie (koplopers, early adopters). De bewoners die minder met het onderwerp bezig zijn, zullen waarschijnlijk niet naar deze bijeenkomst komen (middengroepen).

2.2 Om ook bewoners aan te haken die er nog niet zo mee bezig zijn, gaan we vanaf januari de wijk intensiever informeren over de warmte oplossingen. Er komt **informatiemateriaal**: een narratief (zie h1) en een eenvoudige samenvatting over de warmte oplossingen. Die verspreiden we via de wijkkrant, lokale kranten, nieuwsbrieven, sociale netwerken, en bij de uitnodiging voor de Wijkavond.

(**december, januari**). We laten elke maand van ons horen door ofwel uit te nodigen voor een volgende Wijkavond, ofwel verslag te doen van het recentste event van de vorige keer. Steeds brengen we dan oproep, narratief en warmte oplossingen in herinnering.

2.2 We gebruiken een (bestaand) **filmpje**: hoe weet jij dat je huis klaar is voor duurzame warmte? Zet m op 60/50! Over de cv-ketel lager zetten. Dat filmpje komt met een qr code in het info materiaal (vanaf **december**).

2.3 We komen op school een **les** geven over duurzame warmte en de kinderen maken een tekening: hoe ziet hun duurzame warmtevoorziening eruit? Die nemen ze mee naar huis samen met het informatiemateriaal (**januari**). [gaat niet door. Red]

2.4 Via de lokale organisaties en clubjes die we vanaf november leren kennen, kunnen we ook informeren - bijvoorbeeld via de nieuwsbrief van de school.

2.5 We vatten alle informatie met wat interviews, foto's en beeldmateriaal samen in een magazine. Ook de adviezen van de bewoners voor de vervolgfase komen hierin (inlegvel?). Het magazine verspreiden we na afloop van de derde wijkbijeenkomst (**juni**)

3. Activeren

3.1 **Focus op koplopers**: we beginnen onze gesprekken in de wijk bij bewoners uit actieve straten en uit de meedenkgroep en begeleidingsgroep. En bij de winkeliers. Hen vragen we of ze een startteam willen vormen. Hebben we voldoende bewoners bij elkaar (3 of 4), dan kunnen we beginnen met brainstormen over acties die zij willen ondernemen. We delen het participatieplan met hen. Er wordt dan meer mogelijk - bijvoorbeeld keukentafelgesprekken of een workshop in de straat, met de burens. We betrekken het startteam bij de wijkwandeling. En bij de wijkbijeenkomsten (gespreksleider subgroepjes).

3.2 In **maart** houden we een **digitale** wijkbijeenkomst met als doel te de bewoners te vragen om zich te gaan verdiepen in de warmte oplossingen voor hun wijk. Omdat deze bijeenkomst digitaal is, verwachten we hier een ander publiek dan in december. We activeren door in gesprek te gaan (niet zenden maar samen nadenken)

Onderwerpen die aan de orde komen zijn:

- Transitie visie warmte
- Deze wijk is start wijk voor Driebergen
- Daarom is er onderzoek gedaan door DWA
- We willen binnenkort (april-mei) van de bewoners weten wat hun voorkeur heeft
- Daarom gaan we jullie de komende tijd informeren en betrekken
- We zoeken enthousiaste mensen om mee te doen, zodat de wijk zelf zijn voorkeur kan uitspreken
- Welke impact hebben de verschillende warmte concepten op de wijk en op uw huis?
- Wat kunt u nu al doen (in huis)?

3.3 in alle gesprekken en de wijkbijeenkomsten proberen te weten te komen of er meer bewoners **actief** willen mee doen met het toewerken naar een duurzame warmte oplossing: Willen mensen helpen met activiteiten? Of straatcontactpersoon zijn? (vanaf **november**)

4. Voorkeur uitspreken

4.1 We gaan bewoners aanzetten om zich uit te spreken over de door hun gewenste warmte-oplossing en governance. Dat doen we door een **enquête** te houden, in **april/mei**, samen met jongeren uit de wijk. De jongeren krijgen een vergoeding (kadobon); we werven de jongeren via hun ouders en de scholen.

4.2 De resultaten van de enquête bespreken we tijdens de **wijkbijeenkomst** in **mei/juni**. Welke voorkeuren zijn er in de wijk? Kunnen de bewoners samen besluiten wat een volgende stap is? Of is dat aan de begeleidingsgroep?

5. Adviseren

We maken een **eindrapport** met conclusies en **advies** voor de vervolgfase. Die bieden we in **juni** op passende wijze aan aan vertegenwoordigers van de vier initiatiefnemers. Daarvan doen we kort verslag in wijkkrant, en via de kanalen die we inmiddels hebben opgebouwd (nieuwsbrieven en sociale netwerken, socials).

VII. Communicatieplan, middelen en afzender

Communicatie is een wederkerig proces van interactie, waarin zender en ontvanger elkaar afwisselen. In een verandertraject als deze is er aanvankelijk meer luisteren (ontvangen) nodig dan informeren (zenden). De begeleidingsgroep als initiatiefnemer tot dit veranderproces heeft een boodschap waarmee zij als afzender de bewoners als doelgroep wil informeren en beïnvloeden.

De **kernboodschap** luidt: in Wildbaan - Dennenburg gaan we van start met een wijkproces om een keuze te maken voor een duurzame warmte oplossing. Om u te betrekken organiseren we vanaf december verschillende activiteiten. Wij willen graag dat u zich informeert en een mening vormt: welke duurzame warmte oplossing heeft uw voorkeur? Dat horen wij graag van u in mei-juni. De voorkeursoplossing(en) zullen wij in een volgende fase verder uitwerken. Uiteindelijk kan dit leiden tot een voorstel aan de wijk. Ook zien wij graag gebeuren dat de wijk zelf beslist. Daarom zoeken wij enthousiaste wijkbewoners die willen meedoen of zelfs het proces van ons willen overnemen.

Met informeren en beïnvloeden wil de begeleidingsgroep bereiken dat bewoners:

- zich gaan informeren (welke duurzame warmte oplossingen zijn geschikt voor mijn huis);
- een mening gaan vormen - namelijk aan welke (randvoor)waarden en eigenschappen moet een duurzame warmteoplossing voldoen, en welke duurzame warmte oplossing heeft dan mijn voorkeur, en
- in beweging gaan komen - gaan helpen om hun buurtgenoten te informeren en activeren

In het participatieplan draait het dus om (verander)communicatie. Communicatiemiddelen komen in het participatieplan uitgebreid aan bod, en in voorgaand hoofdstuk zijn zij ook voorzien van een tijdlijn. Hieronder volstaan wij derhalve met een opsomming van de middelen die we in de voorgaande hoofdstukken al tegenkwamen, en een toelichting op een aantal middelen die hiervoor nog niet aan bod kwamen. De middelen staan gerangschikt per fase in het participatieproces.

Verkennen en netwerk vormen

In gesprek met de wijk hanteren we deze werkvormen: interviews en gesprekken, les op school, Wijkwandeling, Wijkavonden.

Informeren en Kennisoverdracht:

Ter ondersteuning van de verspreiding van informatie en uitwisseling tussen bewoners, maken we gebruik van (voor zover beschikbaar): de websites van de partners, Facebook, Instagram, Buurtapps (e.g. Hopplr, Buurkracht), Straat-apps, Nieuwsbrieven, Filmpje, posters, flyers, en een wijkmagazine. Ook enquêtes hebben een component 'informeren'.

Heuvelrugdoetmeer wordt gebruikt als centraal communicatieplatform, en Duurzame Wijk als kader van de actielijn 'verkenning warmte oplossing voor Wildbaan Dennenburg'. Hierop publiceren we activiteitenagenda en nieuwsberichten, DWA rapport en publieksversie, verslagen van bewonersbijeenkomsten en aankondiging van nieuwe bijeenkomsten met aanmeldlink, een tijdlijn van het participatietraject en waar we staan, het wijkmagazine.

Afzender van de communicatie zijn nu nog de initiatiefnemers. Dat zou zo spoedig mogelijk om moeten naar de startende groep bewoners, maar dat is waarschijnlijk pas in de volgende fase mogelijk. Kan het startteam al in deze fase aan de slag, dan geven we het team de suggestie mee om met een pakkende naam te komen of hiervoor een prijsvraag uit te schrijven.

Activeren en voorkeur uitspreken

Om op te halen wat er bij bewoners leeft, en welke warmte oplossing hun voorkeur heeft, en om bewoners te activeren, hanteren we als werkvormen gesprekken en interviews, wijkwandeling, startteam en straatcontactpersonen, enquête, en wijkbijeenkomsten. Voor de Slotbijeenkomst vragen we de bestuurders van de partners om aanwezig te zijn en de adviezen in ontvangst te nemen.

Tot slot

Tot slot, bij wijze van recapitulatie, nogmaals een overzicht van de communicatie middelen en participatie interventies die we gebruiken, gerangschikt op doel, doelgroep en fase:

Participatie en communicatie instrumenten naar doel, doelgroep en fase

Instrument	Doel	Doelgroep	Fase RvdH
Wijkanalyse deskstudie	Kennis & inzicht, aanpak bepalen,	Opdrachtgevers, wijkinitiatief	Voorfase, oproep bepalen
Wijkanalyse met interviews	Mobiliseren actieve bewoners	Actieve bewoners	Oproep
Sociaal netwerk	Kennis van en toegang tot, het sociale netwerk in de wijk geeft versnelling in communicatie, informeren en interactie	Sleutelpersonen, ontmoetingsplekken, evenementen	Voorfase, luisterfase (1), informatiefase (2), leerfase (4)
Startteam & straatcontactpersonen	Extra capaciteit voor transitie, participatiekracht en eigenaarschap. Versnelling in bereik van de wijk	Koplopers in verschillende netwerken, diversiteit qua karakters, leeftijden en afkomsten is nodig	Voorfase, luisterfase (1), informatiefase (2), leerfase (4)
Wijkwandeling	Kennis en inzicht, ophalen, luisteren, informeren, mobiliseren	OG, projectgroep, gemeentebreed, stakeholders, actieve bewoners, middengroepen	Voorfase, luisterfase (1), informatiefase (2), leerfase (4)
Wijkbijeenkomst	Informeren, activeren, samenwerken, ondersteunen,	Actieve bewoners en middengroepen: mensen met veel tijd die het leuk vinden om een avond op pad te gaan	Informatiefase (2), ondersteuningsfase (3)
Digitaal		Ouders, drukke baan, gezin	
Fysiek		Ouderen	
Flyer	Informeren, uitnodigen, aandacht trekken	Wijkbewoners die geen hekel hebben aan lezen	Oproep, informatiefase (2)
Wijkmagazine	Informeren, inspireren, herkenning	Wijkbewoners die houden van lezen, bladeren, een mooi tijdschrift	Informatiefase (2), ondersteuningsfase (3)
Socials	Informeren, inspireren, herkenning	Jongeren (TikTok), ouders van jonge kinderen (Instagram), ouders van oudere kinderen (Facebook), professionals (LinkedIn)	Informatiefase (2), ondersteuningsfase (3)
Enquete	Ophalen, luisteren, informeren, kiezen, inspireren	Actieve bewoners en middengroepen	Luisterfase (1), Informatiefase (2), leerfase (4)
Met jongeren	Ouders van de jongeren Betrokken, jongere anders geëngageerd	Ouders van de jongeren	
Les basisschool, tekeningen en folder mee	activeren, inspireren	Ouders van de kinderen, de school zelf, de kinderen	inspiratiefase (2,5)
zet m op 60 / 50	activeren, inspireren	Actieve bewoners en middengroepen	inspiratiefase (2,5)
Wijkanalyse na wandeling	Participatiekracht? Acties vervolgfase	Opdrachtgevers, wijkinitiatief	Leerfase (4)

VIII.Begroting

Uren

Begroting in uren			
Activiteit	Uren MT	Uren MZ	Activiteiten en tijdsinzet
SOM UREN GEREALISEERD	95	206	Wijkanalyse, scoping, participatieplan, en meedoen met begeleidingsgroepen en meedenkgroep juli-november
Gesprekken bewoners (en huurders, en winkeliers), gericht op startteam activeren en begeleiden		35	Gericht op activeren startteam en sleutelpersonen leren kennen en van hieruit sociaal netwerk in kaart brengen en benutten
Gesprekken met professionals		25	Wijkagent, opbouwwerk, gemeente, basisschool, moestuin, ambassadeurs, energiecoach, fixer, organisaties in het netwerk.
Wijkavond januari (ipv februari) FYSIEK en digitaal	10	25	Voorbereiding (overleg, ontwerp, organisatie), houden, verslag, publiceren. IPV LES OP SCHOOL
Wijkwandeling		30	Samen ontwerpen van de wandeling en zorgen voor voldoende wandelaars, het wandelen zelf, evalueren.
Informatiemateriaal maken	4	20	Teksten maken, overleg over teksten. Opmaak uitbesteden binnen de gemeente 1 x uitnodigingsbrief, nieuwsbriefteksten en poster Wijkavond,
Wijkmagazine	4	15	Narratief, uitleg warmte oplossingen, interviews en filmpje, koplopers in de spotlights, coach, fixer, aan het woord, schil isolatie plaatjes
Enquete - inc wijkwandeling	6	50	Maken, brieven, afnemen, analyseren, rapport. Werven van afnemers (studenten, buurtjongeren),
Begeleidingsgroep	10	30	Voorbereiding (overleg, ontwerp, organisatie), houden, nabespreken
Wijkavond mei/juni	10	20	Voorbereiding (overleg, ontwerp, organisatie), houden, , verslag, publiceren
Overleg & advies	20	20	tweewekelijks bila MZ&JL, okt t/m mei - 31 weken. Op maat advies MT, bij bijv. Planning, coördinatie wijkmagazine, werken richting startteam, brainstorm
Wijkanalyse rapport	4	14	
Eindrapport met advies aan bestuurders	12	9	Opstellen afstemmen, revisie, aanbieden bestuurders (1 moment)
SOM UREN BEGROOT	80	293	Nov-juni
SOM GEREALISEERD + BEGROOT	175	499	BUDGET in de subsidiebeschikking: MT 100 uur in 2023, 75 in 2024. MZ 500 uur
Gemiddeld #uren per week	3,3	9,4	Uitgaande van 53 weken - juli t/m jun

Middelen

Middelen					
Thema	Middelen	Kosten	Aantal	Som	Opmerking / toelichting
ZICHTBAARHEID				0	
	Jas/hesje DW	0	2	0	Voor rekening gemeente
	Camper magneet insteekhoes	55	2	110	
	posters voor de camper		2	0	Voor rekening gemeente
				0	
INFORMATIEMATERIAAL - drukwerk				0	
	Samenvatting 5 energieconcepten & narratief in folder	375	0	0	Voor rekening gemeente. Oplage van 3000 (2500 voor huis aan huis bezorging, en 500 achter de hand om uit te delen bij Wijkavonden en enquête)
	Wijkmagazine (10 pagina's A4) - hierin	2000	0	0	Voor rekening gemeente. Oplage van 3000 (2500 voor huis aan huis bezorging, en 500 achter de
	Tekstschrjver	1000	1	1000	Interviews Voor Wijkbulletin
	Fotograaf	500	1	500	Voor Wijkbulletin
	Vormgever	1000	1	1000	Voor Wijkbulletin
	Tekenaar	500	1	500	Voor Wijkbulletin
	Filmpjes			0	Maken we niet, we hebben een bestaand filmpje, qr code in Wijkbulletin
	Uitnodigingsbrief wijkavond	1500	0	0	Voor rekening gemeente. Oplage van 2500 uitgaand van 1 keer uitnodigen voor beide/alle avonden
	Uitnodigingsposter	250	0	0	Voor rekening gemeente
	Nieuwsbrief			0	Alleen digitaal, uren MZ, JL
				0	
Digitaal				0	
	Website, landingspagina maken			0	Doen we niet, doet startteam, volgende fase
	Fb pagina maken			0	Doen we niet, doet startteam, volgende fase
	Insta, Twitter, TikTok?			0	Doen we niet, doet startteam, volgende fase
	Heuvelrugdoetmeer.nl, en websites van de partners			0	Uren MZ, JL
Bijeenkomsten					
Wijkavond januari - digitaal	Teams			0	
	Opnemen als webinar?	5000	0	0	Pm
Wijkavond januari - fysiek	Zaalhuur / champ aubert, 100 deelnemers	175	1	175	Mikken op 100 mensen
	Beamer	50	1	50	
	Catering	1000	1	1000	
Wijkavond mei/juni	Zaalhuur / champ aubert, 100 deelnemers	175	1	175	Mikken op 100 mensen
	Beamer	50	1	50	
	Catering	1000	1	1000	
Interviews	Inzet Jongeren	50	20	1000	Naast volwassenen/startteam
Enquete	Inzet Jongeren	50	20	1000	Naast volwassenen/startteam
	Inzet ervaringsdeskundige			0	PM
Wijkwandeling	Formats printen			0	Voor rekening gemeente. Dit is 1 A4 met een werkvorm, en 1 A4 met de vragen, en 1 A4 met de route die we samen hebben ontworpen. We geven ook een notitieblok of blanco A4 mee (gemeente?) en een klembord (lenen van mij)
SOM MIDDELEN				7560	Budget 14000
Waarvan zaalhuur & catering				2450	Budget 1500/2
Waarvan drukwerk & verzenden				3110	Budget 1500/2
Waarvan inhuur deskundige				2000	Budget 12500

IX. Vooruitblik

Er zijn acties die we nu niet kunnen doen, omdat ze buiten de scope of het budget vallen, of omdat het daarvoor in deze fase te vroeg is. Als de ambitie in de volgende fase nog steeds is dat de wijk regie neemt om een warmteoplossing te realiseren, zijn bijvoorbeeld deze acties nodig:

- Eigenaarschap van de wijk betekent dat er een eigen naam, identiteit, logo, website, socials, look & feel van de wijk mag komen. Daar zorgt het startteam voor. En dat benut daarin zoveel mogelijk de kracht van de wijk: fotograaf, tekenaar, videograaf etc uit de wijk. Bijvoorbeeld voor foldermateriaal. Een prijsvraag voor de naam van het project zou bijvoorbeeld leuk zijn.
- Het startteam kan begeleiding nodig hebben om op stoom te komen en het proces zelfstandig op zich te nemen: bijvoorbeeld bij het maken van visie en plan, naam en logo, teambuilding. En opleiding (bijv. tot buurtbegeleider) om kennis en vaardigheden te vergroten.
- Met een loket (bijv. camper) in de wijk aanwezig zijn om gesprekken te voeren. Wellicht te combineren met duurzame wijk voorlichting.
- Werken aan het duurzaam maken van de participatie door dit traject te verankeren in een dorpsplan of wijkagenda, door te zorgen voor een dekkend netwerk van straatcontactpersonen, en door ervoor te zorgen dat er oog en oor is voor de behoeften van bewoners op andere terreinen (bijvoorbeeld via een wijkregisseur of buurtwerker).
- Werken aan versnelling van de energiebesparing: acties voor het stookseizoen creëren bewustwording dat mensen met hun woning aan de slag moeten, bijvoorbeeld een fotowedstrijd voor het leukste tochtiger, helpen met tochtstrips en radiatorfolie, de ketel op 70/60/50 zetten, waterzijdig inregelen, langskomen met een warmte camera. Advies van een energiecoach. Energy Party met je burens. Of ondersteuning van Buurkracht.
- Samenwerken met het project Duurzame Wijk om zoveel mogelijk woning eigenaren aan het isoleren te krijgen.
- Een activiteiten-programma waarin startteam samen met de bewoners de gekozen warmte oplossing verder uitwerkt. Bijvoorbeeld met workshops in straten over het kiezen van de warmte oplossing. Met een festival of feest of markt.